

dr Paweł Szczęśniak
Katedra Prawa Finansowego UMCS
www.finansowe.umcs.pl

WPROWADZENIE DO PRAWA BILANSOWEGO

WYKŁAD NR 1

RACHUNKOWOŚĆ

- Ryzyko stało się podstawową cechą współczesnego obrotu gospodarczego. W związku z tym przedsiębiorcy muszą kierować swoim rozwojem w taki sposób, aby wykorzystać pojawiające się w otoczeniu szanse i unikać zagrożeń. Umiejętność przewidywania przyszłych zdarzeń na podstawie posiadanych informacji stała się niezbędna. Istotnym elementem systemu informacyjnego stała się rachunkowość.

RACHUNKOWOŚĆ W UJĘCIU WĄSKIM

Uniwersalny i elastyczny system informacyjny-kontrolny, który odzwierciedla przebieg i rezultaty działalności gospodarczej przedsiębiorców

RACHUNKOWOŚĆ W UJĘCIU SZEROKIM

System odzwierciedlania sytuacji majątkowej i finansowej przedsiębiorców oraz kompletnego ujmowania zachodzących u nich zjawisk i procesów gospodarczych

FUNKCJONALNA STRUKTURA RACHUNKOWOŚCI

- 1) Księgowość** – część ewidencyjna (rejestracyjna) rachunkowości. W praktyce jest ona określana jako prowadzenie ksiąg rachunkowych i odzwierciedla zmiany w stanie i strukturze majątku oraz rezultatach prowadzonej działalności przez przedsiębiorcę – ewidencja zdarzeń gospodarczych, pomiar wartości majątku, sporządzanie dokumentacji księgowej;
- 2) Rachunek kosztów** – obejmuje działania zmierzające do odzwierciedlenia procesu zaopatrzenia, produkcji i zbytu poprzez ujęcie i grupowanie oraz interpretację kosztów poniesionych w toku tych procesów;
- 3) Sprawozdawczość finansowa** – jest zestawieniem informacji opisujących sytuację majątkową i finansową przedsiębiorcy oraz efekty jego działalności. Sprawozdania finansowe sporządza się w określonym momencie, tj. na koniec roku obrotowego.

Art. 4 pkt 11 KSH

- **sprawozdanie finansowe** - sprawozdania finansowe w rozumieniu przepisów o rachunkowości.

Art. 219 KSH

§ 1. Rada nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności.

§ 2. Rada nadzorcza nie ma prawa wydawania zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki.

§ 3. Do szczególnych obowiązków rady nadzorczej należy ocena sprawozdań, o których mowa w art. 231 § 2 pkt 1, w zakresie ich zgodności z księgami i dokumentami, jak i ze stanem faktycznym, oraz wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty, a także składanie zgromadzeniu wspólników corocznego pisemnego sprawozdania z wyników tej oceny.

Art. 225 KSH

Biegły rewident składa swoje sprawozdanie sądowi rejestrowemu, który przesyła jego odpis żądającemu zbadania rachunkowości oraz działalności spółki, zarządowi i radzie nadzorczej lub komisji rewizyjnej. Sprawozdanie to powinno być odczytane w całości na najbliższym zgromadzeniu wspólników.

Art. 231 KSH

§ 1. Zwyczajne zgromadzenie wspólników powinno odbyć się w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego.

§ 2. Przedmiotem obrad zwyczajnego zgromadzenia wspólników powinno być:

- 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy.

Art. 347 § 1 KSH

Akcjonariusze mają prawo do udziału w zysku wykazanym w sprawozdaniu finansowym, zbadanym przez biegłego rewidenta, który został przeznaczony przez walne zgromadzenie do wypłaty akcjonariuszom.

Art. 476 § 1 KSH

Po zatwierdzeniu przez walne zgromadzenie sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający podział między akcjonariuszy majątku pozostałego po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli (sprawozdanie likwidacyjne) i po zakończeniu likwidacji, likwidatorzy powinni ogłosić w siedzibie spółki to sprawozdanie i złożyć je sądowi rejestrowemu, z jednoczesnym zgłoszeniem wniosku o wykreślenie spółki z rejestru.

UŻYTKOWNICY INFORMACJI POCHODZĄCYCH Z RACHUNKOWOŚCI

UŻYTKOWNICY ZEWNĘTRZNI

- Posiadacze praw udziałowych
- Inwestorzy
- Kredytodawcy
- Organy administracji publicznej
- Pracownicy
- Konkurencja
- Klientela
- Społeczeństwo

UŻYTKOWNICY WEWNĘTRZNI

- Kadra kierownicza
- Zarząd
- Dyrekcja
- Kierownictwo niższych szczebli

INTERESARIUSZE

- Mianem „interesariuszy” określa się w piśmiennictwie grupę podmiotów związanych z przedsiębiorcą i zainteresowanych efektami prowadzonej przez niego działalności gospodarczej.
- Szerzej na temat pojęcia interesariuszy: A. Opalski, O pojęciu interesu spółki handlowej, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 11, s. 17; D. Wajda, Obowiązek lojalności w spółkach handlowych, Warszawa 2009, s. 26; P. Błaszczuk, Ochrona wspólnika mniejszościowego spółki zależnej, Warszawa 2013, s. 20. Należy odnotować pogląd, według którego również akcjonariusze należą do grupy interesariuszy, zob. K. Oplustil, Instrumenty nadzoru korporacyjnego (*corporate governance*) w spółce akcyjnej, Warszawa 2010, s. 34 i podaną tam literaturę.

NORMY PRAWNE RACHUNKOWŚCI W POLSCE

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

Art. 1

Ustawa określa zasady rachunkowości oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) – *International Financial Reporting Standards (IFRS)* – standardy i ich interpretacje zatwierdzone przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB – International Accounting Standards Board). Wiele spośród standardów stanowiących część MSSF jest znanych pod starszą nazwą Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR). IASB kontynuuje tworzenie standardów nazywanych nowymi standardami MSSF.

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

- Zasady rachunkowości
- Prowadzenie na podstawie dowodów księgowych ksiąg rachunkowych
- Okresowe ustalanie rzeczywistego stanu aktywów i pasywów
- Wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego
- Sporządzanie sprawozdań finansowych
- Gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą
- Badanie i ogłaszanie sprawozdań finansowych

PRZEDMIOT RACHUNKOWOŚCI

- Przedmiotem rachunkowości są zjawiska i procesy gospodarcze występujące w przedsiębiorstwach, które wpływają na stan i strukturę ich majątku, a także na efekty prowadzenia działalności. Oznacza to, że przedmiotem zainteresowania rachunkowości są m.in. Zasoby rzeczowe i finansowe, koszty, przychody oraz wyniki prowadzonej działalności.

PODMIOTY RACHUNKOWOŚCI

- Podmiotami rachunkowości są jednostki prowadzące działalność gospodarczą: osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Podmioty te mogą prowadzić **obowiązkowo** lub **dobrowolnie** księgi rachunkowe.

Art. 2 ustawy o rachunkowości

JEDNOSTKI

1. Przepisy ustawy o rachunkowości, zwanej dalej "ustawą", stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 3, do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

1) spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;

2) osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro;

3) jednostek organizacyjnych działających na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;

4) gmin, powiatów, województw i ich związków, a także:

a) państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych,

b) gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych,

5) jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa w pkt 1 i 2;

6) oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 649);

7) jednostek niewymienionych w pkt 1-6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych - od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

Art. 2 ust. 2 ustawy o rachunkowości

Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie **mogą stosować zasady rachunkowości** określone ustawą również od początku następnego roku obrotowego, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy są niższe niż równowartość w walucie polskiej **2 000 000 euro**. W tym przypadku osoby te lub wspólnicy przed rozpoczęciem roku obrotowego są obowiązani do zawiadomienia o tym urzędu skarbowego, właściwego w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym. Osoby fizyczne lub wspólnicy spółek cywilnych osób fizycznych mogą złożyć zawiadomienie na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz. U. poz. 647).

Art. 3 ustawy o rachunkowości

Ilekoć w ustawie jest mowa o:

1) jednostce - rozumie się przez to podmioty i osoby określone w art. 2 ust. 1;

5a) członku organu jednostki - rozumie się przez to osobę fizyczną, pełniącą funkcję członka zarządu lub innego organu zarządzającego, członka rady nadzorczej lub innego organu nadzorującego, jak również innego organu administrującego jednostki, powołaną do pełnienia tej funkcji zgodnie z postanowieniami umowy spółki, statutu lub innymi obowiązującymi jednostkę przepisami prawa;

6) kierownikowi jednostki - rozumie się przez to członka zarządu lub innego organu zarządzającego, a jeżeli organ jest wieloosobowy - członków tego organu, z wyłączeniem pełnomocników ustanowionych przez jednostkę. W przypadku spółki jawnej i spółki cywilnej za kierownika jednostki uważa się wspólników prowadzących sprawę spółki, w przypadku spółki partnerskiej - wspólników prowadzących sprawę spółki albo zarząd, a w odniesieniu do spółki komandytowej i spółki komandytowo-akcyjnej - komplementariuszy prowadzących sprawę spółki. W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą za kierownika jednostki uważa się tę osobę; do osób wykonujących wolne zawody przepis ten stosuje się odpowiednio. Za kierownika jednostki uważa się również likwidatora, a także syndyka lub zarządcę ustanowionego w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

JEDNOSTKI MIKRO

Art. 3 ust. 1a ustawy o rachunkowości

1) spółki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, inne osoby prawne, a także oddziały przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność - w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- a) 1 500 000 zł - w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- b) 3 000 000 zł - w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- c) 10 osób - w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty;

2) związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej,

4) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują zasady rachunkowości na podstawie art. 2 ust. 2

JEDNOSTKI MAŁE

Art. 3 ust. 1c ustawy o rachunkowości

Jednostkami małymi w rozumieniu ustawy są:

1) spółki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, inne osoby prawne, jednostki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą - w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- a) 17 000 000 zł - w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - b) 34 000 000 zł - w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - c) 50 osób - w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty,
- 2) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują zasady rachunkowości na podstawie art. 2 ust. 2
- w stosunku do których organ zatwierdzający podjął decyzję w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem art. 46 ust. 5 pkt 5, art. 47 ust. 4 pkt 5, art. 48 ust. 4, art. 48a ust. 4, art. 48b ust. 5 lub art. 49 ust. 5.